

ГО «НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
ГО «АСОЦІАЦІЯ НЕВРОЛОГІВ, ПСИХІАТРІВ І НАРКОЛОГІВ УКРАЇНИ»
ГО «МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ОСВІТИ І НАУКИ»
ГО «АСОЦІАЦІЯ ПСИХОТЕРАПЕВТІВ І ПСИХОАНАЛІТИКІВ УКРАЇНИ»

**ПЕРША НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЯ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ І НАУКИ В УМОВАХ ВІЙНИ»

6–7 червня 2023 року
м. Київ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ
МАТЕРІАЛІВ**

Київ
ДП «Експрес-об'ява»
2023

ВИВЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЖІНОК З РІЗНИМ РІВНЕМ СУБ'ЄКТИВНОГО ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ

ПОТОЦЬКА Ірина Сергіївна,

канд. психол. наук, доцент,

МАЗУР Олена Вікторівна,

МАЦЬКО Наталія Григорівна,

асистент,

САВЕНКО Аміна Олександрівна,

студент

Вінницький національний медичний університет

м. Вінниця, Україна

osobiste8@gmail.com

МАРТИНОВА Юліана Юріївна,

канд. мед. наук, доцент,

керівник Вінницької філії КГУ,

засновник медико-психологічного центру «Феномен»

м. Вінниця, Україна

yulianamart85@gmail.com

Анотація

У статті досліджуються рівні суб'єктивного переживання самотності у сучасних жінок залежно від їх сімейного статусу: заміжні жінки, незаміжні жінки з дітьми, незаміжні жінки без дітей за допомогою методики Д. Рассела та М. Фергюсона. Досліджуються термінальні та інструментальні цінності жінок з використанням методики М.Рокича. За допомогою використання статистичного критерію U-критерій Манна-Уїтні досліджуються взаємозв'язки рівнів суб'єктивного переживання самотності трьох груп жінок з актуальними для них термінальними та інструментальними цінностями.

Ключові слова: суб'єктивне переживання самотності, ціннісні орієнтації, сімейний статус.

Вступ

В сучасній психологічній літературі різняться поняття «самотність» від поняття «усамітнення». Самотність це суб'єктивний негативний емоційний стан людини спричинений незадоволеністю власною соціальною роллю, місцем серед інших. Саме причини та прояви самотності у жінок є предметом дослідження сучасних психологів. Існує гіпотеза, згідно якої актуальні цінності сучасних жінок і спричиняють жіночу самотність, що ми і вирішили дослідити у даному дослідженні.

Огляд літератури

Самотність як феномен розглядалася в роботах таких видатних філософів як Й. В. Гете, Ж. Ж. Руссо, А. І. Тітаренко, Н. В. Хамітова та інших; зарубіжних учених – Е. Фромма, Е. Еріксона, Д. Майерса та інших, а також вітчизняних – Ю. М. Швалба, О. В. Данчевої, О. С. Алейникової, В. І. Сіляєвої, І. С. Кона, Н. Є. Харламенкової, І. В. Бабанової, К. А. Абульханової та багатьох інших. Серед найсучасніших робіт цей феномен вивчали В. Б. Бедан [1], О. В. Помазова [2], В. А. Чорнобай [3], та інші.

Метою даного дослідження було дослідити актуальні цінності жінок з різним рівнем суб'єктивного переживання самотності.

1. Задля досягнення поставленої мети було виокремлено наступні завдання дослідження:

2. Теоретично дослідити психологічний феномен самотності.

3. Емпірично дослідити рівень суб'єктивного переживання самотності жінками.

Емпірично дослідити актуальні цінності жінок з різним рівнем суб'єктивного переживання самотності.

Об'єкт дослідження – суб'єктивне переживання самотності жінками.

Предмет дослідження – актуальні цінності жінок з різним рівнем суб'єктивного переживання самотності.

Задля емпіричного дослідження було використано наступні методики:

- Методика діагностики рівня суб'єктивного переживання самотності Д. Рассела та М. Фергюсона.
- Методика «ціннісні орієнтації» (автор М. Рокич).

Задля дослідження статистичної відмінності у рівнях самотності різних груп жінок (заміжні жінки, незаміжні з дітьми та незаміжні без дітей), актуальних цінностей жінок з різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності було використано статистичний критерій U-критерій Манна-Уїтні.

U-критерій Манна-Уїтні (англ. Mann – Whitney U-test) – непараметричний статистичний критерій, що використовується для оцінки різниці між двома вибірками за рівнем будь-якої ознаки, вимірюваної якісно. Дозволяє виявити відмінності в значенні параметра між малими вибірками.

При формуванні вибірки дослідження ми обирали жінок віком від 23 до 39 років. Жінок, які прийняли участь в опитуванні можна поділити на три групи:

- ті, що заміжні;
- ті, що не перебувають у шлюбі або є розлученими і не мають дітей;

- ті, що не перебувають у шлюбі або є розлученими але мають дітей.

Загальна кількість жінок, що прийняло участь у нашому дослідженні становить – 56 людини.

При формуванні групи «жінки, що заміжні» наявність або відсутність дітей до уваги не брали, адже основним критерієм визначення самотності, в даній роботі, була наявність або відсутність близької, значимої людини, як об'єкта, про якого можна дбати та якого можна любити. Жінки, які більш ніж 6 місяців проживали у цивільному шлюбі з чоловіком були віднесені до групи «жінки, що заміжні», адже вони самі називали себе «заміжніми».

Результати та обговорення

У сучасній науковій літературі питання суб'єктивного переживання самотності найчастіше розкривається через особливості певного вікового періоду: у юнацькому віці як основу екзистенційної кризи, хто я?, навіщо я? який у цьому смисл?, у старечому віці як відсутність/смерть шлюбного партнера. Наша вибірка 23–39 років, це період максимального розквіту людини, що є об'єктом вивчення акмеології. Жінки у цьому віці орієнтовані на максимальну реалізацію власних професійних можливостей та побудові міжособистісних стосунків а також народження дітей і створення сім'ї. Ось чому, на нашу думку, суб'єктивне переживання самотності в даному віковому періоді у жінок може бути обумовлено лише їх сімейним положенням та відсутністю близької людини поруч (чоловік, дитина).

Нашим респондентам було задано питання – «Вкажіть дві основні причини відчуття Вами самотності». Проаналізувавши результати опитування, та згрупувавши їх, нами було отримано такі найпоширеніші причини:

- Відсутність (мала кількість, територіальна віддаленість) хороших вірних друзів;
- Відсутність власної родини;
- Власна конфліктність у стосунках з людьми (складний характер);
- Власні психологічні внутрішні конфлікти та комплекси.

Порівняння результатів емпіричного дослідження дасть можливість визначити чи впливає наявність «близької людини» на суб'єктивне відчуття самотності, чи різняться цінності жінок залежно від їх «сімейного» статусу.

На першому етапі нашого дослідження було проведено емпіричне вивчення самотності у жінок, відповідно до поставлених завдань даного дослідження.

Отримані результати за методикою дослідження суб'єктивного відчуття самотності за Д. Расселом та М. Фергюсоном при поділі жінок на 3 групи, що були описані вище, представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати дослідження самотності жінок (n=56)

Групи жінок	Рівні самотності у %		
	Високий	Середній	Низький
Заміжні жінки	20	35	45
Незаміжні з дітьми	20	45	35
Незаміжні без дітей	31,3	37,4	31,3

З результатів поданих у таблиці видно, що у майже половини заміжніх жінок проявлено низький рівень суб'єктивної самотності, що обумовлено постійною турботою про дітей та чоловіка. Такі жінки постійно заклопотані домашніми справами, організовують комфорт для своєї сім'ї, багато часу проводять зі своєю родиною. Іноді їм не вистачає часу на себе та виникає бажання побути на самоті, тобто мати трохи часу на власне усамітнення, про що вони відкрито заявляють.

У третини заміжніх жінок проявлено середній рівень переживання суб'єктивної самотності а у 20 % – високий рівень. Можливо ці цифри відображають сімейні «картини» де жінки є домогосподарками а їх чоловіки дуже багато часу проводять на роботі, та сім'ї де чоловіки часто вживають алкоголь (а такі сім'ї також представлені у нашій вибірці).

Майже у половини незаміжніх жінок з дітьми (45 %) проявлено середній рівень переживання суб'єктивної самотності а високий рівень представлено лише у 20-ти відсотків. Наявність дитини знижує переживання самотності у жінки, адже вона може реалізувати свій материнський інстинкт. Психологія жінки так влаштована, що їй обов'язково потрібно про когось піклуватися, відчувати себе потрібною, жити заради близької людини. Якщо в жінки є діти, то вона скеровує всю свою увагу на них.

Цікава картина спостерігається за результатами переживання суб'єктивного переживання самотності у незаміжніх жінок без дітей. Відповідно до рівнів прояву суб'єктивного переживання самотності жінки, майже у рівній кількості, поділилися на 3 групи (високий рівень – 5 осіб, середній – 6 осіб, низький – 5 осіб). Частина з них мають високий рівень самотності, відчувають незадоволеність ситуацією в якій перебувають, страждають та тривожаться з цього приводу. Такі жінки намагаються найшвидше зав'язати взаємостосунки з «першим ліпшим» чоловіком та народити дитину, або хоча б народити дитину «для себе» та виховувати її самостійно, таким чином реалізуючи свій материнський інстинкт.

У третини незаміжніх жінок без дітей проявлено низький рівень переживання суб'єктивної самотності. На нашу думку, це може бути наслідком того, що такі жінки повністю віддаються роботі, або займаються побудовою своєї

кар'єри. Також можливо вони звикли жити вільно і «за своїми правилами» і суб'єктивно не відчують себе самотніми. Можлива і інша причина такого розподілу, це заперечення переживання власної самотності, як дія захисного механізму психіки, адже дана методика не досліджує соціальну бажаність, тобто не включає в себе шкалу брехні.

Задля дослідження статистичної відмінності у рівнях самотності різних груп жінок (заміжні жінки, незаміжні з дітьми та незаміжні без дітей), нами було використано статистичний критерій U-критерій Манна-Уїтні.

U-критерій Манна-Уїтні (англ. Mann – Whitney U-test) – непараметричний статистичний критерій, що використовується для оцінки різниці між двома вибірками за рівнем будь-якої ознаки, вимірної якійсно. Дозволяє виявити відмінності в значенні параметра між малими вибірками.

При дослідженні відмінностей у суб'єктивному відчутті самотності виявлено наступні статистично значущі зв'язки:

На високому рівні прояву суб'єктивного почуття самотності серед заміжніх та незаміжніх жінок $U_{\text{емп.}} = 0.0$ при $U_{0.01} = 1.0$ та $U_{0.05} = 4.0$. Приймається H_1 : відмінності між результатами 1 і 2 груп статистично значущі $p \leq 0,01$. Серед незаміжніх жінок з дітьми та незаміжніх жінок без дітей $U_{\text{емп.}} = 2.0$ при $U_{0.01} = 1.0$ та $U_{0.05} = 4.0$. Приймається H_1 : відмінності між результатами 1 і 2 груп статистично значущі $p \leq 0,05$.

Отже, при статистичному обрахуванні результатів за допомогою U-критерію Манна-Уїтні можемо стверджувати, що одружені жінки та жінки з дітьми відчують себе менш самотніми ніж неодружені жінки без дітей. Дані результати збігаються з результатами опитування жінок, що були отримані при заповненні анкети.

Наступним етапом нашого дослідження було експериментально дослідити цінності жінок. Задля досягнення цієї цілі нами була використана методика «ціннісні орієнтації» (автор М. Рокич).

Результати загального ранжування термінальних цінностей жінками представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Результати ранжування термінальних цінностей жінками (n=56)

Термінальна цінність	ранг	Термінальна цінність	ранг
1	2	3	4
Здоров'я (фізичне та психічне)	1	Щастя інших (добробут, розвиток та вдосконалення інших людей, всього народу, людства в цілому)	10
Любов (духовна та фізична близькість з любимою людиною)	2	Суспільне визнання (повага оточуючих, колективу, товаришів по роботі)	11

<i>Продовження табл. 2</i>			
1	2	3	4
Наявність хороших та вірних друзів	3,5	Розваги (приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків)	12
Щасливе сімейне життя	3,5	Життєва мудрість (зрілість суджень та здоровий глузд, що досягаються життєвим досвідом)	13
Свобода (самостійність, незалежність в судженнях та вчинках)	5	Пізнання (можливість розширення своєї освіти, світогляду, загальної культури, інтелектуального розвитку)	14,5
Активне діяльне життя (повнота та емоційна насиченість життя)	6	Цікава робота	14,5
Матеріально забезпечене життя (відсутність матеріальних труднощів)	7	Продуктивне життя (максимально повне використання своїх можливостей, сил та здібностей)	16
Розвиток (робота над собою, постійне фізичне та духовне удосконалення)	8	Краса природи та мистецтва (переживання прекрасного в природі та в мистецтві)	17
Впевненість в собі	9	Творчість (можливість творчої діяльності)	18

Цінності-цілі та цінності-засоби, запропоновані в названій методиці, були нами поділені на три категорії: високозначущі, середні за значущістю та малозначущі.

Встановлено, що жінки одностайно обрали в категорію високо значущих такі цінності-цілі як: здоров'я (1 ранг), любов (2 ранг), надійні друзі та щасливе сімейне життя (3 та 4 ранги), свобода (самостійність, незалежність у судженнях та вчинках) – 5 ранг та активне діяльне життя (6 ранг).

До категорії малозначущих цінностей-цілей жінки віднесли: творчість (18 ранг), красу природи та мистецтва (17 ранг), продуктивне життя (16 ранг), цікава робота (15,5 ранг) та пізнання (можливість розширення освіти та світогляду) – 15,5 ранг. Решта запропонованих методикою цінностей-цілей була віднесена студентками до категорії середніх за значущістю.

Проаналізувавши результати дослідження, ми зробили наступні висновки: сучасні жінки на перше місце поставили таку цінність як здоров'я, в той час як духовні цінності знаходяться на периферії. В ситуації, якій опинилися усі ми, під час військового стану в країні, найбільшою цінністю є людське життя, збереження власного існування та власного психічного та фізичного здоров'я. Тому, дуже очікувано, що найважливішою цінністю сучасного українця, на нашу думку навіть не залежно від статті, є здоров'я! Також домінуванню цієї цінності сприяє низький рівень здоров'я всього українського суспільства, що викликано поганою екологічною ситуацією та взагалі низьким життєвим рівнем.

По-друге, поясненням цього феномену є стереотипне уявлення про цінність фізичного здоров'я в сучасному суспільстві. Ми можемо спостерігати це в повсякденних висловах: «Головне – це здоров'я», «Було б здоров'я, а все інше прикладеться» та ін. Усі ми та наша вибірка є носіями загальноприйнятої думки і в той самий час вести такий спосіб життя, який не можна назвати здоровим, тобто вживати спиртні напої, палити та ін.

Іншою цінністю, яка має місце в списку високозначущих цінностей є любов. Це підтверджує думку, що кожна жінка прагне виявити свою здатність любити і бути любимою. Вік нашої вибірки, це період найвищої активності, реалізації себе не тільки на професійному полі, але і в сімейних стосунках: побудова сімейного життя, народження та виховання дітей. Це підтверджує розташування такої цінності як «щасливе сімейне життя» серед високозначущих.

Цінність «надійні друзі» займає одне з провідних місць серед цінностей-цілей опитаних нами жінок. Віковий період в якому знаходиться наша вибірка жінок називається молодість, а це період максимальної соціальної активності, спілкування з референтною групою, з якою вони проводять найбільшу частину свого вільного часу, та в якій задовільняють потребу інтимного міжособистісного спілкування.

На жаль, але такі духовні цінності як: творчість, краса природи та мистецтва, пізнання (розширення світогляду), щастя інших людей займають останні місця в нашій вибірці. За сучасних умов життя жінками надається більша перевага «конкретним» цінностям, над «духовними», цінностям, важливим для особистого життя, ніж цінностям професійної самореалізації. Творчість та різні види мистецтва не є актуальними в умовах сьогодення. За теорією потреб Абрахама Маслоу, найбазовішими потребами у людини є фізіологічні потреби та потреби у безпеці, задоволенням яких у найбільшій мірі і зайняті українці у ці часи.

Результати загального ранжування інструментальних цінностей жінками представлено у таблиці 3.

Таблиця 3

Результати ранжування інструментальних цінностей жінками (n=56)

Інструментальна цінність	ранг	Інструментальна цінність	ранг
1	2	3	4
Вихованість (хороші манери)	1	Чуйність (турботливість)	10
Чесність (правдивість)	2	Відповідальність (почуття обов'язку, вміння тримати слово)	11
Освіченість (широта знань, висока загальна культура)	3	Самоконтроль (стриманість, самодисципліна)	12

<i>Продовження табл. 3</i>			
1	2	3	4
Незалежність (можливість діяти самостійно, рішуче)	4	Раціоналізм (вміння логічно мислити, приймати обдумані, раціональні рішення)	13
Тверда воля (вміння настояти на своєму, не відступати перед труднощами)	5	Терпимість (до поглядів та думок інших, вміння вибачати іншим їх помилки)	14
Життєрадісність (почуття гумору)	6	Успішність у справах (працелюбство, продуктивність у роботі)	15
Добросовісність (дисциплінованість)	7	Акуратність, уміння тримати в порядку речі, порядок у справах	16
Сміливість в відстоюванні своєї точки зору	8	Непримиримість до недоліків в собі та в інших	17
Широта поглядів (вміння зрозуміти чужу точку зору, поважати чужі переконання, звички, традиції)	9	Великі вимоги (великі вимоги до життя та великий рівень домагань)	18

Встановлено, що високозначущими цінностями-засобами для жінок: вихованість (1 ранг), чесність, правдивість (2 ранг), освіченість (висока загальна культура) – 3 ранг, незалежність, здатність діяти самостійно (4 ранг) та тверда воля (5 ранг).

До категорії молодозначущих цінностей-засобів жінки віднесли: високі запити (високі вимоги до життя, високі домагання) – 18 ранг, непримиренність до недоліків (17 ранг), також акуратність, охайність (16 ранг), успішність у справах, працелюбство (15 ранг).

У вибірці жінок серед цінностей-засобів впевнено посідає перше місце така цінність як «вихованість». Ми вважаємо, що ця цінність є закладеною батьками та вчителями у школі. Вони створювали поважне відношення до правил суспільної поведінки. Потім ці правила були інтегровані. Такий процес приводить до якісної перебудови особистості, в результаті чого вона починає слідувати засвоєним правилам, незалежно від того, наскільки це важко. І під час проведення методики спрацював ефект соціальної бажаності, адже всі повинні бути «вихованими», а особливо жінки.

Також високозначущою цінністю у жінок є «освіченість» (висока загальна культура). Але «широта поглядів», «успішність у справах» та цінність-ціль (термінальна цінність) «пізнання, розширення світогляду» займають «не домінуючі» місця, тому, ми вважаємо, що домінування цієї цінності не характеризує професійну спрямованість жінок, не стільки орієнтацію на побудову кар'єри, скільки на загальну високу культуру, уміння підтримати розмову з різним контингентом людей, що, в свою чергу, поєднується з домінуванням такої цінності як «освіченість».

Розташування такої інструментальної цінності як «чесність» серед високозначущих свідчить про те, що жінки є спрямованими на міжособистісні стосунки, де, звичайно, чесність є значимою та важливою.

Цінності-засоби як «незалежність» (здатність діяти самостійно) та «тверда воля» (уміння настояти на своєму, не відступати перед труднощами), які домінують у вибірці жінок, говорять про специфіку сформованості цінностей у нашому суспільстві та відображають сучасну ситуацію, що відбувається в Україні, у період війни, боротьби за своє право бути вільним, незалежним, та за право взагалі бути. Якщо робити акцент на гендерних особливостях, то вважається, що жінці для того, щоб бути успішною, потрібно мати по-перше, рівні права з чоловіками, по-друге, не відступати перед труднощами, уміти настояти на своєму, по-третє, бути сміливою, незалежною, зможти забезпечити себе і свою сім'ю.

«Непримиренність до недоліків у собі та інших» як малозначуща цінність-засіб у нашій вибірці свідчить про те, що жінки розуміють недоліки інших людей та свої недоліки і згодні з ними миритися, тобто приймати людей такими, якими вони є.

«Акуратність» як охайність, уміння тримати речі в порядку, є однією з неважливих для жінок цінностей, адже вона є інтеріоризованою цінністю, тобто вихованою батьками: «дівчата повинні бути охайними», і тому у дівчат з юнацького віку вже виробилися охайність, акуратність, що як цінність не є актуальною. Також знеціненню цієї цінності сприяє розвиток науки і техніки, який створює багато різноманітних технологічних приладів здатних забезпечити чистоту та порядок вдома та різних косметологічних та спортивних установ, що здатні забезпечити красу та акуратність зовнішнього вигляду жінки.

Повномасштабна війна, що зараз проходить в активній фазі в Україні, впливає на знецінення такої термінальної цінності як «Великі вимоги (великі вимоги до життя та великий рівень домагань)», адже завданням сучасного українця є максимально можливо продовжувати свою життєдіяльність максимально ефективно: працювати, платити податки, донатити на ЗСУ, вчасно сплачувати рахунки – адже усі ці дії сприятимуть економічному життю нашої країни. Усі розуміють, що різке покращення якості життя не настане в одну мить, навіть при умові раптового здобуття нами перемоги, що це важкий тривалий шлях, який нам доведеться подолати.

Висновки

Задля дослідження статистичної відмінності у термінальних та інструментальних цінностях жінок з різними рівнями самотності нами було використано статистичний критерій U-критерій Манна-Уїтні.

U-критерій Манна-Уїтні (англ. Mann – Whitney U-test) – непараметричний статистичний критерій, що використовується для оцінки різниці між двома

вибірками за рівнем будь-якої ознаки, вимірної якісно. Дозволяє виявити відмінності в значенні параметра між малими вибірками.

З отриманих нами результатів дослідження було виявлено, що статистично значущої відмінності у ранжуванні цінностей жінками з різними рівнями суб'єктивного переживання самотності немає.

Також, за допомогою даного критерію, нами було проведено порівняння термінальних та інструментальних цінностей жінок з різним «сімейним» статусом (ті, що заміжні; ті, що не перебувають у шлюбі або є розлученими і не мають дітей; ті, що не перебувають у шлюбі або є розлученими але мають дітей). Статистично значущої відмінності у цінностях жінок цих трьох груп не виявлено, тобто підтвердилася Н0 (нульова гіпотеза).

Список літератури

1. Бедан В. Б. Індивідуально-типологічні особливості схильності особистості до переживання самотності [Текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 : 05 / Вікторія Борисівна Бедан; наук. кер. О. П. Саннікова; Державний заклад «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2018. 319 с.
2. Помазова О. В. Теоретичні аспекти самотності як суб'єктивного переживання / О. В. Помазова // Психологія і особистість : наук. журнал / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Київ ; Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. Вип. 2 (16). С. 9-21.
3. Чорнобай В. А. Богословське осмислення феномена самотності. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.14 – богослов'я. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України. Київ, 2020. 270 с.

СОЦІАЛЬНИЙ САМОКОНТРОЛЬ ЯК МЕНТАЛЬНИЙ РЕСУРС ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ СТУДЕНТАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ВІРНА Жанна Петрівна,

д-р психол. наук, професор, візит-професор

Волинський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна,

Папський католицький університет Парани

м. Курітіба, Бразилія

virna.zhanna@vnu.edu.ua

Анотація

Презентований матеріал присвячений теоретико-емпіричному фрагменту вивчення феномену соціального самоконтролю як ментального ресурсу подолання стресу війни студентами. На основі теоретичного обґрунтування проблеми, складено програму емпіричного вивчення взаємозумовленості стресостійкості